

gem nasvetu, da v prihodnje po moči enako zlo zatremo in z božjo pomočjo od sebe odvrnemo. Pred tema glivama je pa drevje „češpljevcev“ dobro varno, ker se na njem letos nikakoršna njinih sledi ne nahaja.
Prem 30. julija.

M. Rant, národní učitelj.

Ne pozabimo senožet!

(δ. π.)

(Dalje.)

Največi del senožet potrebuje gnojenja, oziroma zamakanja.

Najprej spregovorimo malo besedic o zamakanji, — le malo besedic zato, ker je primeroma malo senožet, katere se brez zeló velikih stroškov morejo redno zamakati, pa tudi zato, ker radi priznamo, da imajo naši gospodarji za redno zamakanje še največ razuma, in celó radi izrečemo, da so izmed vseh pravn, katerih število je med Slovenci žalibog preobilo, da so pravde za vodo v zamakanje senožet izmed tistih malih pravn, katere kažejo, da gospodar vé ceniti visoko vrednost vode za zamakanje.

Koj pa moramo omejiti ravno izrečeno pohvalo na vode za redno zamakanje, tedaj na redno tekoče vode, to je vode, ki služijo v to, da senožetim dovajajo za bogato rast potrebne redne mokrote in samo toliko gnojnih del, kolikor se jih v večji ali manji meri v navadni tekoči vodi nahaja.

Neredno, ampak samo izredno, recimo, ob času deževja, dohajajoče vode za zamakanje senožet nimajo pomena, ker se po sebi razume, da med deževjem travam ni treba še posebnega zamakanja, dežnica ima tedaj le vrednost gnoja, katerega nam prinaša. Se ve, da je gledé gnojne moči velikansk razloček med dežnico in dežnico; ako jo hočemo prav ceniti, moramo vedeti, od kod in kdaj nam prihaja. Prazna je dežnica prav redkokrat, rekli bi: kolikor toliko sama kapnica, vsa druga dežnica ali priteka nam po stezah, potih in cestah, od koder sabo pobira prahu in vsakovrstnih odpadkov od ljudi in živine; druga dohaja nam od gozdov, od koder tudi listja in prsti iz vsakovrstnih drevesnih odpadkov sabo jemlje; še bolj pa je gnojna dežnica, ki priteka od vinogradov in strmih njiv.

Primeroma malo gnojna pa je dežnica ob navadnem deževanju memo one, ki nastaja po hudih nalivih in plohah. Nalivi redno velike škode napravijo po vseh strmih zemljiščih, poberejo vso rahlo prst, gnoj in dosti zemljišč naenkrat ali vsaj polagoma popolnem vničijo. Znano je, da se mora pri strmih vinogradih in njivah redno vsako leto prst nazaj prenašati. Toda več del tako pobrane gnojne prsti odide za zmiraj strminam, ter dohaja in služi ravninam.

In kaj ima storiti dober gospodar, da reši sebi ali vsaj kraju velike množine po vodi redno odhajajočega gnoja?

Vsak gospodar vé, da je za take hudournike na več krajih treba visokega, dobro ograjenega odtoka, koncu njega prostorne jame, iz katere se ima po vsakem deževji odstraniti došli dobi gnoj, do katerega tak gospodar pride brez truda, brez stroškov, in gnoj, ki vse druge prekosi po dobroti, posebno za gnojenje travnikov. Takega gnoja žalibog naši gospodarji še mnogo puščajo memo svojih senožet in družega polja splavati po vodi.

Ne zamudite tedaj povsod, kjerkoli memo vaših zemljišč priteka hudournik, ki prinaša kolikor toliko

gnoja, prestreči ga z močno ježo in prisiliti ga, da vam pušča vsaj več del gnoja v prostorni jami! Prepričali se bode prvo leto, da se vam mali vaš trud bogato povračuje, in ne dvomim, da bo vaš dober izgled k enakemu ravnanju napeljal vse sosedes.

O novi obrtnijski postavi.

Govor državnega poslanca gosp. Karola Klun-a, o katerem smo na kratko spregovorilo v zadnjem listu „Novic“, omenja vse odločilne spremembe te postave, zato ga po vsem v naslednjem podamo našim bralcem:

„Slavna gospoda! Nobenega vabila nisem s toliko radostjo sprejel, kakor vabilo obrtnijskega društva kranjskega, vdeležiti se današnjega shoda. Saj ste se zbrali, da se posvetujete o zadevah obrtnijskega stanu, ki je eden najštevilnejših in čigar blagostanje jako vpliva na blagostanje tudi drugih stanov.

To blagostanje pa je odvisno od dveh reči: 1. Od temeljite izurjenosti in pridnosti obrtnikov, 2. pa tudi od državnih postav, ki mu imajo za prospeh njegovega dela in truda dajati potrebno podporo in varstvo.

Našim obrtnikom ne moremo očitati, da bi ne bili v svoji stroki dobro izurjeni, ali da bi pasli lenobo in roke križem držali. Prizadevali so si za strokovnjaško izurjenost, ter so delali od zora do mraka, od mraka do dne. Ako pa pri vsem tem vendar le niso mogli shajati in si prislužiti toliko, kolikor so za svoje in svoje družine vsakdanji živež potrebovali, niso bili tega tolikanj krivi sami, kolikor dosedanje pomanjkljive postave, ki jim niso dajale one pomoči in onega varstva, ki sta za pospeh obrtnijstva neobhodno potrebna.

Zato se je od vseh strani razlegal klic po spremembi sedanje obrtnijske postave. Ta klic je bil tako močen in pritožbe tako splošne, da je vlada l. 1874. in 1877. poskušala vstreči željam obrtnijskega stanu in je bila državnemu zboru izročila dotične predloge. Pa tedanja večina državnega zbora imela je preveč opraviti z raznimi postavami, s katerimi je hotela vtrditi svoje gospodstvo, ter ni imela časa misliti na druge reči ali pa se celó brigati za želje zaničevanega obrtnijskega stanú, ki po svoji večini ni dosti maral za blagore, s katerimi je hotel liberalizem osrečiti našo državo. Na drugi strani pa so bili judje in razni spekulantje, ki so bili najzvestejši privrženci liberalne sisteme, prav zadovoljni s sedanjo postavo, ki jim je dajala popolno svobodo in zato niso hoteli premenjati te postave in s tem škodovati svojim najzvestejšim prijateljem.

Stanje malih obrtnikov postajalo je med tem čedalje žalostnejše in klic po rešitvi čedalje glasnejši ter je prodrl tudi do najvišjega prestola. Ko se je toraj l. 1879. sešel sedanji državni zbor, so naš presvitli cesar v svojem prestolnem govoru med drugimi važnimi nalogami, ki jih bode imel rešiti, omenili premembe obrtnijske postave.

Vlada je tudi zares nedolgo potem zbornici predložila neki dodatek ali novelo k sedanji obrtnijski postavi in zbornica je sklenila za pretresanje tega načrta voliti poseben odsek. Ker se je reklo, da bode imel ta odsek obravnavati tudi premembe havzirskega patenta, izrazil sem v našem klubu željo, da bi me volili v ta odsek, da bi se zamogel potegniti za naše rojake laškega, ribniškega in kočevskega okraja, ki imajo gledé havziranja poseben privilegij. Odsek, v katerem ima konservativna desnica 15, liberalna levica pa 9 zastopnikov, je brez odlašanja prišel do posvetovanja o predloženi noveli, ki je obsegala določbe o obrtnijskih nadzornikih in pomožnih blagajnicah. To je bilo zares prav malo, in večina je obžalovala, da vlada ni predložila cele obrt-

nijske postave, pa tolažila se je s tem, da je vsaj začetek storjen, ki bode zlasti pomočnikom in fabriškim delavcem dobro dejal in da bodo za temi oddelki prišli na vrsto gotovo tudi drugi deli obrtnijske postave. Po pregovoru: „boljši nekaj kakor nič“ lotila se je nemudoma odločenega jej dela.

Vse drugače je ravnala manjšina; ne vem, ali večini ni hotela privoščiti slave, da je pričela prestrojitev obrtnijske postave, ali se je zopet zbala za svoje prej omenjene ljubčke in prijatelje, istina je, da je na vso moč posvetovanje zavirala in vse kripnje napenjala, da bi bila obravnave zavlekla. Ker ni imela drugega vzroka, izgovarjala se je s tem, da ne gre posamezne dele obrtnijske postave pretresati, ampak naj se počaka, da bo vlada predložila popolno obrtnijsko postavo.

Pa to večine ni motilo; pogumno je pričela svoje delovanje in je marljivo nadaljevala. Po petdnevni splošni obravnavi je sklenila preiti v nadrobno pretresanje posameznih paragrafov, katerih je rešila 33. Prišla so v razgovor silno važna vprašanja, kakor določitev, koliko časa naj se dela, o delu žensk in otrok po tovarnah ali fabrikah, o posvečevanju nedelj itd. Vsa ta vprašanja so tako važna in nujna, da bi bilo gotovo veliko koristilo, ako bi bila predložena novela sprejeta in ta vprašanja povoljno rešena. Kar naznani tedanji kupčijski minister Korb, da bode vlada državnemu zboru predložila načrt čisto novega popolnega obrtnijskega reda. To se je na jesen l. 1880. zares zgodilo. Dotični predlog imel je 9 vpeljavnih členov in 10 poglavij s 186 paragrafi, pa 60 členov gledé osnove blagajnic. Lahko toraj je umeti, da je bila naloga obrtnijskega odseka silno težavna, ker ni kar si bodi, toliko postavo pretresti in je ne pretresti površno, ampak temeljito. Toda štel si je v dolžnost, spolniti tolikanj iskrene želje obrtnijskega stanu reči ne zopet zavleči, kakor je bila storila prejšnja večina državnega zbora l. 1874. in 1877.

Glavna skrb, ki je obrtnijski odsek pri tej zadevi vodila, bila je toraj obrnjena na dve reči:

1. Da se postava kolikor najbolj hitro mogoče pretrese in dovrši; in 2. da se dovrši v smislu in po željah izrečenih od obrtnikov samih.

Gledé prve točke mislila je večina, da bode reč najhitreje dovršena, ako se odsek deli v tri pododseke, katerih vsakemu se izroči primeren del obširne postave v pretres. To se je zares tudi zgodilo. Izvoljeni so bili 3 pododseki po 8 udov, in vsaki si je izbral poročevalca, ki je imel staviti svoje predloge in nasvetovati potrebne premembe. Toda ti pododseki niso imeli zaželenega vspeha; posvetovanje kar ni moglo iti spod rok; manjšina je pri vsaki važnejši reči oporekala in zahtevala zaslišanje izvedencev, ali je pa najimenoitnejše določbe pustila nerešene, češ, da je treba prej vedeti, kaj da je v tej ali uni reči sklenil kak drug pododsek. Posvetovanje je bilo toraj jako zamudno, in ker je bila večina prepričana, da bode manjšina vse v pododsekih sprožene ugovore in pomislike še enkrat ponavljala v celem odseku in tako reč le še bolj zavlekla, sklenilo se je precej jeseni, ko se je bil državni zbor k zadnji seji sešel, da naj se pododseki razrešijo in naj se za vso postavo voli en sam poročevalec, kateremu naj se pusti nekaj tednov časa, da zamore postavo dobro preštudirati in odseku staviti svoje predloge. Izvoljen je bil za ta silno težaven posel moravski poslanec grof Belkredi, ki je rešitvi tega vprašanja posvetil vse svoje moči, in po neumornem prizadevanji odseku podal svoje nasvete. Odsek je od tistega časa, to je, od konca januarja t. l. do konca maja, izvzemši velikonočne počitnice, imel skoraj vsaki dan seje, ki so po javni seji zvečer večidel po 3 do 4 ure in še več trajale pozno v noč do 10. ali 11. ure. Vendar pa je šlo posvetovanje

silno počasi naprej, ker je imela manjšina pri vsaki še tako nedolžni reči svoje pomislike, in jo je obravnavala na dolgo in široko. Večina je sprevidela, da na tak način postava letos ne bode dovršena, ako bode hotela pretresti vse oddelke predloženega načrta, in da bodo morali obrtniki še dalje trpeti revščino in pomanjkanje, ako se reč drugače ne zasuče. Zato je pritrdila nasvetu gosp. poročevalca grofa Belkredija, da naj se letos kot posebna postava državnemu zboru izročé najvažnejši deli predložene postave, ki so tako rekoč temelj in podlaga vsega obrtnijskega reda, drugi oddelki pa naj pridejo na vrsto pozneje.

Mislila je, da je bolje, ako se z važnejšimi rečmi precej prične, kakor da bi morali obrtniki zaradi nekaterih ne toliko važnih določeb morda še leta in leta čakati na oboje. Manjšina pa je ostala doslednja ter je še zadnji večer, ko je bila obravnava o prvih 5 glavnih delih ob 3/4 11. uri dovršena, vnovič (ne vem uže kolikokrat) zahtevala, naj se dovršeni paragrafi ne izročé še državnemu zboru, dokler ne bodo rešeni še drugi paragrafi obrtnijske postave. Ni mi treba še posebej omenjati, da je bil ta nasvet, kakor vsi prejšnji enaki, od večine zavržen.

Drugo vodilo večine obrtnijskega odseka je bilo, vstreči zahtevam obrtnikom in ravnati se kolikor mogoče po njihovih željah. Te svoje želje in zahteve pa so obrtniki izrazili v mnogih peticijah do državnega zbora, kateremu jih je došlo 383, in na raznih obrtnijskih shodih, zlasti pri velikem shodu na Dunaji 15. novembra l. 1881, kateregase je vdeležilo okoli 3000 obrtnikov iz vseh dežel in raznih narodnosti obširnega našega cesarstva. Svoje želje so izrazili v resoluciji, obstoječi iz 11 točk, ki so jo v prevdarek izročili tudi državnemu zboru.

V vseh peticijah in resolucijah so obrtniki zahtevali premembe dosedanje postave zlasti v dveh glavnih načelih.

1. Vpeljejo naj se obligatorične zadrage, h katerim vsak samostojni obrtnik že sam po sebi pristopi, kakor hitro prične delati na svojo roko.

2. Kdor hoče izvrševati kako rokodelstvo, mora dokazati, da se ga je izučil in ga tudi dalj časa kot pomočnik opravljal.

Ti dve reči ste ravno nasproti dosedanji postavi, ki vsaj dejansko ni velevala obligatoričnih zadrug, in je dovoljevala razna obrtnijska podvzetja slehernemu, ki je hotel, da je le plačal svoj patent. Da so ljudje dobivali vsled tega slabe izdelke, da so pošteni obrtniki imeli neizmerno škodo po takih šušmarjih, da so mnogi taki pričetniki, ki so mislili, da jim bodo kar pečena pišeta usta letela, ako vzamejo patent, čez par mesecev zopet prišli na kant, itd., kaj je to brigalo druge, ki jih to nič ni bolelo? Vsakdo je imel priliko pričeti vsakatero obrtnijo, to jim je bilo dovolj, to je bila največa svoboda, in svoboda je njih glavno načelo, akoravno je ta svoboda marsikaterega spravila na beraško palico.

Zato pa tudi niso hoteli izvršiti 7. poglavja dozdej veljavne postave, ki vелеva obligatorične zadrage. Ko bi se bil dejansko izvršil ta oddelek, bi bile zadrage marsikako napako in zlo odpravile, ki je trlo obrtnijski stan. Zlasti bi obrtnijska svoboda ne mogla tako lepo cveteti in tako žalostnega sadu poroditi. Zato se je pa izvršitev tega poglavja v nemar pustila, kakor da bi ga v postavi ne bilo, razne svobodne zadrage so ostale in nove obligatorične so se mrzile obrtnikom samim, ker je postava zaukazovala, da se imajo raznotera obrtnijstva posilno spojit v eno zadrugo. Tega pa marsikatera obrtnijska zadruga ni hotela, zlasti ako je imela kaj premoženja, ktero bi bilo na ta način prišlo tudi drugim obrtnijam na korist, s katerimi bi se bili imeli združiti v eno za-

drugo. Tako je tedaj postava v tem obziru ostala samo na papirji; hoteli so jo l. 1861 celo popraviti in osnovati svobodne zadruge, ki bi se bile s svobodno obrtnijo bolj vjemale, pa k sreči je dotični predlog zginil iz državne zbornice in se zgubil, da ne vedó kam.
(Konec prihodnjič.)

Posnetek

postave od 26. maja 1882.,

s katero se povišuje vvoznina ter vvaja porabnina od rudninskega ali zemeljskega olja kakor tudi preklicuje potrošnina pri vvozu rudninskega olja v kraje razglašene, da so za pobiro potrošnine zaprti.

Opazka. Začetek veljavnosti te postave je 1. dne septembra 1882.

Glasijo se:

§. 2.

Rudninsko ali mineralno olje, katero se po kraljevinah in deželah v državnem zboru zastopanih zunaj tržaškega colnega izimka izvaja z očiščevanjem (rafinovanjem) in katerega gostota pri toplini od 12 stopinj Réaumur ne prestopa 870 stopinj (tisočin gostosti čiste vode), podvrženo je porabnini po 6 gold. 50 kr. za vsakih 100 kilogramov čiste vage.

§. 4.

Kdor o začetku veljavnosti le-te postave v kaki tistih deželah, za katere velja, ima zalogo davkovnega rudninskega olja, katera preseza 100 kilogramov, dolžan je čisto težo tega olja in pa kraj in prostore, kjer ga hrani, v treh dneh, računec od dne, katerega ta postava veljati začne, v to določenim finančnim organom pisмено zglasiti ali naznaniti in tudi porabnino od istega opraviti.

Ako primerno varnost dá, sme se mu porabnina za en mesec do šestih mesecev največ pustiti na počak.

Dokler ta, kateri davkovno rudninsko olje hrani, nima v rokah uradnega potrdila o tem, da je porabnina plačana ali pa na počak puščena, ne sme se isto odnesti iz prostorov, v katerih je hranjeno.

Tisti, kateri trgujejo (kupčujejo) z rudninskim oljem, imajo tudi 60 dni od časa gori povedanega dolžnost, gledé svoje zaloge davkovnega rudninskega olja, če prestopa 100 kilogramov, izkazati, od koga so ga dobili ali pa da je davek opravljen.

Izumljejo se od dolžnosti tega paragrafa podjetniki čiščenja rudninskega olja v oziru na tisto zalogo omenjene vrste, katera se nahaja v prostorih priglodu podvrženih njihovih očiščevalnic (rafinerij).

§. 28.

Po kraljevinah in deželah, v katerih ima moč kazenska postava o dohodarstvenih prestopkih, uporabljajo se na prestopke propisov o porabnini od rudninskega olja določila te kazenske postave, sosebno pa §§. 323 do vštavno 349 iste z dodatnimi ukazili, v kolikor ni pričujoči postavi drugače določeno.

§. 32.

Odmerjanju kazni zarad tega, da se je po meri §§. 4 in 19 zahtevani izkaz o prejemu ali plačnem davku (colu) opustil, naj se brezizimno v podlogo jemlje vsota porabnine, katera prihaja na množino rudninskega olja, gledé katere izkaz ni bil podan.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Drugo jutro, v četrtek 30. junija, smo bili na vse zgodaj uže zopet na nogah. Ker je imela gostilna v svojem osredji namestu dvorišča mičen perivojček s prijetno senco, v kateri je bilo mnogo sedežev, in je ondi žuborel tudi mal virček, ki je razširjal prijeten hlad, smo se, ker je bilo ponoči v sobah zelo vroče, tu nekoliko ohladili. Prišli so za nami kmalu tudi orjaški Hercegovinci, njihovi gg. župniki (oo. frančiškani) in en vojaški gosp. duhovnik. Vsi so namreč stanovali z nami vred v tej gostilni, in tudi njihovi škof Vuičić, še bolj mlad, jako prijazen in ljubeznjiv gospod. Gosp. vojaški duhoven, čuvši nas govoriti slovenski, pridruži se nam zdajci, rekoč, da tudi njegova mati je Slovenka, iz Štajarskega doma; on pa da je rojen na Hrvaškem, da je duhovnik zagrebške nadškofije in služi zdaj v Hercegovini pri naši avstrijski vojaščini kot vojni kaplan.

Ker je imel gosp. Peterlin neko posebno opravilo pri gosp. kanoniku dr. Črnčič-u, jela sta me nagovarjati in vabiti omenjeni gosp. vojaški duhoven in en g. o. frančiškan (Fra Luka Babić), naj grem z njima v cerkev „Ara coeli“ (po našem: na nebeškem altari), katero svetišče hočejo Hercegovinci najprej obiskati. (Omenjeno naj bo, da so imeli ostali romarji za vsaki dan svoj poseben program — Poljaki, Čehi in Hrvatje celo natisnjenega — po katerem so dan za dnevom v skupinah obiskovali razne cerkve in druge znamenitosti. Mi Slovenci nismo imeli nič tacega; vsak si je moral narediti svoj program sam, če je hotel, in si ga ravno narediti znal).

Rad sem se toraj vdal povabilu prijaznih dveh gospodov. Najeli smo si fijakarja, peljali se skoz celo dolgo ulico „Corso“, kjer so prve, največe in najznamenitnejše prodajalnice celega Rima. Za milijone in milijone zlata, srebra in druge raznovrstne in dragocene robe je po teh štacunah nakopičene. Konec te ulice vkrenili smo v drugo k desni in kmalu smo bili pred 124 širokimi kamnitimi stopnicami, ki peljejo gori vrh nekdanjega slovečega „kapitola“. Kapitolski hum bil je eden izmed sedmerih gričev starega Rima; na njem stal je paganski tempelj malika Jupiterja. Kakor sem omenil pri popisu Št. Peterske bazilike, prelit je bil ta malik v kip sv. Petra; tempelj njegov pak se je moral umakniti prelepi cerkvi Marije Vnebovzete, imenovane „Ara coeli“ (nebeški altar) neki za to, ker je vsled starega poročila imel cesar Avgust prikazen, v kateri je videl na nebu svitel altar, na katerem je stala čudovita lepa Marija z detetom Jezusom. Ob enem slišal je neki besede: „Glej altar Sina Božjega!“

K tej cerkvi tedaj podali smo se z gg. tovarišema in obilnim številom Hercegovincev gori po visocih stopnicah. Od zunaj cerkev lepote nima prav nobene; toliko več pa od znotraj. Ladije ima tri. Stranski ste bolj nizki in loči ji od glavne po obeh straneh dolga vrsta na gosto postavljenih (menda 11) marmelnastih stebrov, ki so bili nekdanj neki podslombe starih paganskih svetišč. Srednja ladija ima namestu oboka strop, ki je z rezljinami tako okinčan in bogato pozlačen, da se ga ni moč nagledati. To lepotijo so neki dali Rimljani napraviti leta 1571. v hvaležen spomin čudovite kristijanske zmage čez Turke pri Lepantu. Sploh je ta cerkev tako lepa, da bi edino za njeni popis potreboval celo polo papirja. Le ene njene posebnosti naj omenjeno

mar, da se gozdarstvo na Krasu zboljša, naj napravi gozdno drevesnico, sebi in drugim v največo korist.

Imamo pač veliko in izvrstno drevesnico v Ljubljani, iz katere pa sadike le oni dobi, kateri hoče Kras pogozditi. Za pogozdovanje goljav v gozdih se tam sadike le takrat dobé, kedar se ne morejo za pogozdovanje Krasa porabiti, kar se pa redko primeri.

Nekaj o ajdi in njenem pridelovanju.

(Konec.)

Ajda nam služi za zgodnjo (pomladansko) in pa za pozno (poletno) setev.

Kar zadeva pripravljanja njive za ajdovo setev, preorjejo navadni kmetovalci le po enkrat, napredni pa najmanj po dvakrat, kar velja seštevno za zgodnjo ali pomladansko setev. Pri dvojnem oranji njive za ajdo ni redkokrat pridelek dvakrat, da! tudi celó trikrat tako obilen in bogat, kot bil bi samo pri enkratnem ali enojnem oranji. Za mali trud še enkratnega oranja gotovo obilno in veliko plačilo, na čemer moralo bi tudi vsakemu poljedelcu vse ležeče biti.

Ako ajdo spomladi, ali, kakor pravimo, „zgodaj“ seješ, ji bodeš zeló dobro postregel, če njivo, na katero jo sejati nameravaš, celó trikrat preorješ. Tako njivo preorji: prvokrat v jeseni kolikor moreš globoko, drugokrat spomladi zgodaj, zadnjikrat pa ob setvi.

Se ve da, ako ajdo na strnišče (ozimišče) seješ, ne moreš zanjó dotične njive več nego en samokrat preorati, da seme prej v zemljo pride in se rast njena preveč v pozno jesen ne zavleče ter da zavoljo tega gledé pridelka oškodovan ne bodeš.

Zemlja za ajdovo setev naj se pripravi in prilično tako priredi, kakor se obdeluje za ječmenovo setev. Po nekaterih krajih Angleške tako prirejajo močno plevelnate njive ter jih obdelajo, kot bi na nje nameravali ječmen posejati, a vsejejo mesto tega ajdo, ker ječmen v plevelu ne plenja, ajda pa plevel sama popolno in čisto zaduši. Najboljši čas za zgodnjo ajdo sejati je: zadnje dni v mesecu maju in prve dni junija meseca, kar imenujemo zadnjo pomladansko setev, in ta je za kmetovalca tudi gotovo velike koristi. Če se prej pomladi ajda seje, raste bolj krepko, ako se pa pozneje, daje pa obilnejšega pridelka.

Ajda se nikakor ne sme pregosto sejati; semena za setev potrebuje se za celo polovico manj nego za enaki prostor rženega, to pa zato, ker se ajda — seštevno v dobro obdelani in prirejeni zemlji — močno razrašča, in če bi bila pregosta, ne mogla bi kobuljic in izrastkov (vršičev) delati in pravilno razvijati ter obilnega in bogatega pridelka dajati.

Ko je bila ajda enkrat posejana, potem ne zahteva od kmetovalca do časa dozoritve nobene postrežbe in nikakoršnega dela več, ker se pred plevelom sama brani. Ajda cvete neenakomerno, zato pa tudi dalj časa, zarad česar njeno zrnje ravno tako neenakomerno dozoreva. Zavoljo tega moremo pa tudi na enoistem ajdovem vršičku ali kobuljici ob enem uže popolno zrelo, na pol zrelo, zeleno, še le pričeto zrnje in cvetje skupaj opazovati. Zavoljo tega se pa z ajdovo žetvijo ne sme toliko časa čakati, da bi vse zrnje popolnoma dozorelo, ker bi se s tem veliko najboljšega semena oteslo in poizgubilo, ter bi se zdatni pridelek zmanjšal in polje-delec bil bi oškodovan. Zato naj se z ajdovo žetvijo takrat praviloma koristno prične, kedar je večina zrnja dobila temno barvo in ni jedro več mlečno ter se drobiti dá, to je, ko je ajda dobro dozorela.

Po tem takem se vé, da se bode nahajalo med omlačeno ajdo tudi nekoliko lahkega semena, katero

med plevami ostane; zavoljo tega se pa te toliko koristneje v moko za oblodvo porabiti morejo.

Po nekaterih krajih ajdo s kosami kosé, jo pusté potem nekoliko dni tako v rdéh ležati, da se deloma osuši, na kar jo v male snopke povežejo, po dva — enega družemu nasproti — v vrste pokonci postavijo, kar potem pusté po dva do tri tedne na njivi tako stati, da se, če je med tem časom ugodno vreme, popolnoma in dobro posuši, na kar jo iz njive naravnost na pode spravijo in prec omlatijo. Na povedani način more se pa ajda na njivah le ob strajno lepem vremenu dobro sušiti; ob deževji in strajno slabem vremenu bi se s tem nič ne opravilo. — Najbolje more se pa ajda gotovo v kozolcih — rahlo v brane naložena — posušiti; bolje, nego na prostih tleh njive, posuši se tudi razobesena na ostrvi.

Omlati naj se ajda še le potem, ko se je dobro posušila; v snopji naj se nikoli na podih kupoma ne sklada in v takih dalj časa stati ne pušča, ker se njena slama le prav težavno popolnoma posuši, suha pa o vlažnem vremenu rada volhka postane, se potem ogreje in plesnije. Toraj, kar se je na pod dovede, naj se tudi vselej sproti omlati.

Ajda daje prav dobro in tečno moko za žgance, štruklje, za primeso med kruh, in tako zvane „krape“, kateri so po nekaterih krajih na Gorenjskem kot krepka jed za težake v navadi itd.

Le škoda je, da se za to prekoristno poljsko rastlino po nekaterih krajih mile domovine poljedelci še celó nič ne brigajo. Mali trud za njeno oskrbovanje bi jim z obilnim pridelkom prav dobro in hvaležno povračala, ter bi jim marsikak goldinar, ker ga za turšico ali pa tudi drugo žito v živež leto za letom izdajati morajo, za druge vsakdanje potrebe v žepu prihranila.

M. Rant, národní učitelj.

O novi obrtnijski postavi.

(Dalje.)

Pri novi postavi se je videlo, da je treba obligatorične zadruga obdržati. To se je tudi zgodilo, se ve da s silnim trudom, ker je manjšina na vso moč zagovarjala svobodne zadruga. Toda obrtnijstvo potrebuje trdnega reda, da bode moglo napredovati, potrebuje vsestranske vredbe, in te zamorejo dati le obligatorične obrtnijske zadruga. Le na ta način bode mogoče dobiti pravo zastopništvo obrtnijskega stanu, kateri ima pri dosedanjih kupčijskih zbornicah jako malo zavetja, ker večina kupčijskega oddelka večidel gleda na svoje koristi, ki so koristim obrtnijskim dostikrat ravno nasprotne. Ko bodo obligatorične zadruga osnovane, se bode samo po sebi pokazalo, da se morajo obrtnijske kamore ločiti od kupčijskih in osnovati same zá-se. In ker ustava kupčijskim in obrtnijskim kameram dovoljuje lastne zastopnike v deželnih in državnem zboru, bode obrtnijski stan vsaj zares v teh dveh postavodajalnih zbora imel svoje zaupne može. Tako bodo toraj obligatorične zadruga za obrtnijski stan najboljša volilna prememba, ki si jo zamorejo misliti, ker ne bodo prišli nikdar v nevarnost, da bi zarad drugih volilcev njihovi kandidatje ostali na cedilu.

Da morejo pa obrtnijske zadruga delovati na korist obrtnijstvu, imeti morajo poleg svojih dolžnosti tudi svoje pravice. V novi postavi se jim je takih pravic mnogo pripoznalo.

Govoriti imajo med drugim:

Pri razsodbah o obrtnijskih podvzetjih (§. 1.), pri dokazih, da je kdo zmožen za samostojno rokodelsko

obrtništvo (§. 24), pri določevanju obsežka in uživanja obrtnijskih pravic (§. 36) in maksimalnih tarifov (§. 49) njim pripada vravnava razmer med mojstri in pomočniki, kakor tudi razmer rokodelskih učencev, določevanje učnih in pomočniških let, potrebnih poskusenj, potrjevanje spričeval itd.; dalje smejo napraviti zaloge ali skladišča potrebnega blaga in ga prodajati svojim družbenikom, vstanovljati posojilnice in prodajalnice za združne izdelke itd., prepire med mojstri in pomočniki reševati po razsodiščih ali prostovoljnih sodnijah (§. 114) itd.

Druga glavna zahteva obrtnikov je bila, da mora vsakdo na postavno določeni način dokazati, da se je rokodelstva izučil in ga kot pomočnik več let izvrševal, ako ga hoče pričeti na svojo roko. Taka zmožnost se tirja od odvetnikov, uradnikov, duhovnikov, vojakov itd., samo obrtnik je smel dozdej vsakdo postati, dasiravno je bil za obrtništvo morda tolikanj sposoben, kakor zajec za boben. Pa tej določbi je delala manjšina še večje zapreke, kakor obligatoričnim zadrugam, ki jih je sprejela, ker so bile določene uže v dosedanji postavi in jih je vlada odločno zagovarjala. Pri tem vprašanji pa vlada ni hotela reči ne bev ne mev, in manjšina se je menda zopet zbalala za svoje zveste privržence, ter si je na vso moč prizadevala ohraniti dosedanjo obrtnijsko svobodo. Ko se je reč razpravljala v pododseku, propal je moj nasvet in sprejeta je bila določba, da je tak dokaz nemogoč, dasiravno sem se ponudil v prihodnji seji staviti o tem natančne predloge. Po razrešitvi pododsekov je večina skupnega odseka ta sklep k sreči zavržla v §. 24., da mora vsakdo, ki hoče pričeti samostojno rokodelstvo, s spričevalom dokazati, da se ga je učil, in ga kot pomočnik tudi več let izvrševal. In da bi mojstri takih spričeval ne mogli dajati za dober denar, določeno je, da morajo biti dotična spričevala podpisana tudi od združskega predsednika in občinskega predstojnika tistega kraja, v katerem biva mojster. To je jako previdno in prevara je skoraj nemogoča, ker ne moremo misliti, da bi se dala z mojstrom podkupiti tudi združski načelnik in občinski predstojnik.

Nedavno je bil obrtnijski shod v Brnu na Moravskem, in poslanec Löblich je pri tej priliki izrekel, da četrta točka §. 24. to zahtevo nekako zopet uničuje, ker določuje, da učensko spričevalo nadomestuje tudi spričevalo obrtnijskih ali strokovnjaških šol. Pa ta strah se mi ne zdi opravičen; ker določeno je v postavi, da imajo to veljavo samo spričevala takih šol, v katerih so imeli učenci poleg teoretičnega poduka tudi priliko, se obrtništva praktično izučiti. Razen tega se bode po mojem mnenji tudi pri njih zahtevalo spričevalo, da je dotično obrtništvo kot pomočnik tudi dejansko izvrševal.

Tako si je toraj odsekova večina prizadevala vsaj v glavnih rečeh, kolikor mogoče vstreči željam in zahtevam obrtnikov. V mnogih drugih zadevah, ki so se povdarjale pri obrtnijskih shodih in raznih peticijah državnega zbora, pa so ji bile zvezane roke, ker z njimi obrtnijska postava nima nič opraviti, ampak jih vravnajo posebne postave, katere bode treba premeniti, ako se hočejo izpolniti želje obrtnikov. Tako na pr. posebna postava vreduje zaznamovanje obrtnijskih izdelkov in havzirsko pravico, pri kateri premembi bode treba celó porazumljenja z ogersko vlado. Enaka je s colninsko postavo, ki ima braniti domače izdelke vnanje konkurence z davkarskimi postavami in z delom po kaznilnicah in posilnih delavnicah. Pa večina državnega zbora in obrtnijskega odseka si je tudi te reči vzela k srcu in po svoji moči skušala vstreči željam obrtnikov. Kolikor je mogla, sprejela je potrebne določbe v postavu, kakor na pr. gledé zaznamovanja izdelkov v §.

43., n naslednjih, gledé pomožnih in bolniških blagajnic v §§. 114 in 121. Drugim zahtevam je zopet vstregla s posebnimi postavami, kakor na pr. s colninsko postavu in s postavu o volilni premembi, v kateri se je volilna pravica pripoznala vsaj njim, ki plačujejo po 5 gold. direktnega davka. Za splošno volilno pravico, ki jo obrtniki močno zahtevajo, so pa razmere tako neugodne, ne sicer pri nas, ampak v drugih deželah, na pr. na Gališkem, da se ná-njo sedaj pač še ne more misliti. Gledé drugih zahtev pa je vsaj v posebnih resolucijah vladi priporočila, da naj se po mogočosti ozira na želje obrtnikov. Tako na pr. ji priporoča 8. resolucija pri ponovitvi colne zveze z Oggersko gledati na to, kako bi se dalo havziranje primerno sedanjim razmeram predrugačiti. Gledé popotnih razprodaj se vladi v 9. resoluciji priporoča, da naj domače obrtnike pred takimi razprodajami varuje s tem, da bode strogo izvrševala določbe o nakladanji primerne davka, in 10. resolucija vladi na srce poklada, da naj pomožne in bolniške blagajnice, združske prodajalnice in skladišnice kolikor mogoče oprosti davka.

(Konec prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Prostor, kjer so stale mamertinske ječe, namreč v neposrednji bližini glavnega sodišča rimljanskega, kaže dovolj očitno, da so v nje zapirali najglasovitejše prestopnike njihove postave. Bili ste ječi dve in to pod zemljo, ena pod drugo; pobožnost kristijanska poznejših časov pak ji je spremenila v cerkvici, na površje pa postavila še eno, tako, da stojijo tri ena nad drugo. Zgornja je zeló nizka, vendar prijetna. Iz nje se gre v spodnjo po stopnicah, kakor v klet. Tukaj je altar, katerega zavoljo slabe osvečave nisem mogel bolj natančno pogledati; menim pa, da predstavlja sv. apostola Petra in Pavla v ječi. Uže ta nekdanja ječa bila je strahovit kraj, ker ni imela nič oken, razen če je od površja obokovega dohajala kaka pičla svitloba v njo.

Še strahovitejša pa je bila spodnja. Vidi se še zdaj v sredi oboka okrogla luknja, skoz katero so nesrečne jetnike spuščali v pravi živi grob brez dnevne svitlobe in čistega zraka. Zdaj se pride v spodnjo, nekdanjo ječo, zdaj cerkvico, po moderniziranih stopnicah. Kazal se nam je vrh teh stopnic kamen z vsibnjenim mestom, kamor je nek sv. Peter naslanjal svojo glavo. Groza, strah, otožnost in sočutje posili človeka, ko pride v spodnjo, komaj dober seženj visoko ječo. In v tej bila sta prvaka apostelnov zaprta! Poleg nizkega altarca stoji ob levi strani pri zidu kamniti steber z debelimi železnimi róči, na katere so jetnike priklepali. Kjer stoji altar, ondi je nek sv. Pavel podučeval dva jetničarja in okoli 40 jetnikov v sv. veri, in ker ni bilo vode, da bi jih bil krstil, storil je Bog na prošnjo sv. Petra čudež, da je izvirati začel iz zemlje hladen virček, s čegar vodo so bili vsi krščeni. V poveličanje Božje vsemogočnosti daje ta virček še zdaj hladno vodo, katera nek tudi o največi suši nikoli ne vsahne. Hvala Bogu! tudi mi smo se okrepčali z njo, ker se vsakemu obiskovalcu piti ponudi.

V to strahovito ječo, ali bolj prav reči: v ta živi grob zapirali so, kakor sem uže zgoraj omenil, najbolj glasovite jetnike; in še se kaže v skalnato steno vdolbljeno mesto, kjer so bili zloglasni puntar Katilina in

Koliko je v deželi takih ljudi moškega in ženskega spola, kateri nimajo ne zemljišča, ne hiše, ne dote in prav nikakoršnega premoženja, toraj nič. Taki ljudje potem navadno kot posli služijo ali pa dninarijo, večkrat so pa tudi pravi pohajači. Kar pride neki čas, gre in se tak „nimanič“ z „nimaničevko“ seznani in zaljubi ter ž njo navadno ob nedeljah vse, kar je med tednom si prislužil, po krčmah zapije in zapravi. Ko zopet to nekoliko časa trpi, pride obema na misel: „alo, dajva se poročiti, da ravno vse za nama uže s prstom kazalo ne bode“, ker je morebiti tudi tretji „nimaniček“ na — poti za njima. In res, delata par tednov nekoliko pridneje in sta malo bolj varčna, da spravita kakih pet goldinarjev za oklice in poroko skupaj, pa so vse druge skrbi pri kraji! Tak ženin javi se pri županstvu za dovoljenje (ženitovansko oglasnico); to se mu upre in oglasnico odreče, in za to — navadno pozneje primorano oglasnico izdati — dobi še kako pošteno podnosnico, a zakon se vsejedno izvede — občini in deželi na kvar.

Taki zakoni in ženitve na „gole roke“ dajo zopet brez broja enacih ženinov in nevest, ko enkrat dorastejo, s čemer se blagostan posameznih občin in vse dežele gromadno spodkopuje, a splošno uboštvo in siromaštvo pa siloma širi. Dokler so taki ljudje še zdravi in če poleg tega tudi kako rokodelstvo umejo ter so zraven tudi pridni in varčni, je uže še; ko pa onemorejo ali pa tudi kaka bolezen čez-nje pride, so pa prec občini in deželi na ramah. Takih tužnih zgledov se menda nikjer ne manjka.

Ker se pa uže postava o preskrbovanji revežev snuje, naj bi se s to postavo tudi za to skrbelo, da bi se takim nepotrebnim zakonom nekaj jéz napravil; to more se pa edino le zgoditi in doseči s tem, da se za take ženine vpeljejo primerno visoke ženitovanske takse, katere bi za vsakega spod 100 gold. biti ne smele. Iz teh taks napravila naj bi se posebna blagajnica, še boljše poseben oddelek k deželni splošni blagajnici, od kodar naj bi ob času „potrebe in pomanjkanja“ taki ljudje primernih podpor za starost, bolezen in odškodnino bolnišnicam prejimali, s čemer bil bi zdaten del davka občincem in deželanom (davkoplačevalcem) prizanešen in odbrisan. Naj se le pomisli, koliko vsako leto našo deželo taki bolniki po bolnišnicah v mestih stanejo; to je najbolje županstvom, c. kr. okrajnim glavarstvom in pa deželnemu odboru znano. — In kaj je temu največji povod in vzrok? Postava o prosti ženitvi.

Slavna županstva po vsej domovini naj bi pa hotela vso to reč nekoliko temeljiteje na vse strani premišljevat, nego sem jo ravno tukaj naslikal, ter tudi v tem obziru deželnemu odboru kranjskemu v odgovorih na omenjeno „okrožnico“ krepkih in temeljitih nasvetov staviti, na podlagi katerih naj bi se potem praktična postava za preskrbovanje revežev izvela in napravila.

Tukaj naj le še omenim, da naj bi se tudi še za to skrbelo, če kdo po svojem lastnem zadolženju ali pa po nesreči in nezgodah ob premoženje pride, naj bi se pri prodaji nekoliko, premoženju primerno število odstotkov za gori imenovano „podporno blagajnico“ oziroma „izdrževalnico revežev“ v dotične prodajne pogoje jemalo in taki blagajnici odraštovalo, iz katere bi potem takem tudi ti „prisiljeni“ reveži pomoč izdrževanja prejimali.

M. Rant, narodni učitelj.

0 novi obrtnijski postavi.

(Konec.)

Večina obrtnijskega odseka je toraj storila, kar je pri sedanjih okoliščinah storiti mogla. Ne tajim, da je od nje nasvetovana postava pomanjkljiva. Pomanjkljiva je v dvojnem oziru: 1) ker ne obsega vseh zadev obrtnijskega stanu, in 2) ker ne vstreza vsem željam obrtnikov. Toda začetek je storjen, in prepričani smo, da bodo polagoma prišli na vrsto tudi še drugi deli obrtnijske postave in bomo kmalu imeli popolnem nov obrtnijski red.

Da večina ni vstregla vsem željam obrtnikov, pač lahko umete, ako pomislite, s kolikimi ovirami in zadržkami se ji je bilo bojevati, in kako veliko je bilo nasprotovanje manjšine. Večkrat smo bili na tem, da bi se bilo vse podrlo, in bi bil ves trud zastonj; ni toraj ostalo drugzega, kakor nekoliko odjenjati, da se je vsaj nekaj rešilo. Naj pri tej priliki omenim, da so bili nekateri nasveti poročevalca grofa Belkredija za obrtnike v marsikaterem oziru primernejši in boljši, kakor jih nahajamo v sedanjem postavnem načrtu. Ali hudo nasprotovanje manjšine in omahljivost nekaterih udov večine z njimi ni bila zadovoljna in moral je odjenjati, da ni propadla cela postava. Omenjam med drugim, da bi se bili po njegovih nasvetih združni in pomočniški shodi veliko prosteje gibali, kakor po predloženem načrtu. Grof Belkredi je za obrtnijski stan silno vnet, ob enem je strogo konservativen in katolišk mož, ki vé, da se delavcev ni treba bati, ako se jim dá, kar jim gré. Pa liberalna manjšina, ki vedno o svobodi govori, zahtevala je policijsko nadzorništvo vseh takih shodov, češ, da bodo sicer delavci socijaldemokratska načela razširjali in nevarne spletke delali. Ako bi bilo šlo po njihovi misli, bi se moral vsakemu delavcu policaj za hrbet postaviti. Šli so tako daleč, da so hoteli vladi celó zaukazati, da mora k vsem takim shodom poslati vladnega zastopnika in dá bi se pregrešila zoper postavo, ako bi tega ne storila. To sicer ni obveljalo, vendar pa se je vladi pripoznala pravica, da sme k takim shodom poslati svojega zastopnika, ako se ji to zdi potrebno.

Postava je pomanjkljiva, kakor je pomanjkljivo sploh vsako človeško delo, pa čas in skušnja bosta učila, v čem jo bode treba izboljšati ali premeniti. In prepričani bodite, da se večina takim premembam ali potrebnemu izboljšanju nikdar ne bode upirala, ampak prav rada dobre svete sprejemala, da bomo polagoma dobili obrtnijsko postavo, ki bode vstregla željam in potrebam obrtnijskega stanu.

Pa s tem, da je odsek dovršil posvetovanje o glavnih delih obrtnijske postave, še ni vse dognano. Čaka je še posvetovanje v državnem zboru, in gledati bode treba, da trud in delo obrtnijskega odseka ne ostane zastonj, da se postava ne odloži. Še zadnji dan in zadnjo uro, ko je bilo posvetovanje v odseku končano, hotela je manjšina vse zavleči in je zahtevala, naj se sklenjeni oddelki še ne izročé državnemu zboru, ampak naj se toliko časa počaka, da se bodo dovršili tudi drugi deli, in da se mu bode predložila cela postava. Toda tako ravnanje bi bilo nevarno; ako pomislimo, da je vse mogoče, in da se pri nas najimenitnejše politične premembe izvršé kar čez noč, bi bil ves trud obrtnijskega odseka zastonj, ko bi se primerilo, kar Bog varuj, da bi leva stranka v državnem zboru zopet prišla do večine; z desnico bi padla tudi obrtnijska postava, želje obrtnikov bi se nikdar več ne vresničile in s svobodno obrtnijo bi se za obrtnijski stan povrnil dosednji žalostni časi. Reč se toraj ne sme odkladati, in večina

državnega zbora mora skrbeti, da kakor hitro mogoče dožene posvetovanje o nasvetih obrtnijskega odseka.

Pa tudi s tem ne bo vse doseženo. Treba bode gledati, da se bo postava potem tudi točno izvrševala. Najboljša postava ne velja nič, ako se dejansko ne izvršuje, kakor nam priča oddelek v obligatoričnih zadrukah v dosedanji postavi, na drugi strani pa dostikrat tudi pomanjkljive postave veliko dobrega napravijo, ako se izvršujejo strogo in dobro. Kedar se bodo ustanovile obligatorične zadruge, bodo morale zlasti one skrbeti za točno izvrševanje postave in dotične gosposke opozoriti na vse napake, ki jih bodo zapazile.

Slednjič pa je treba še nekaj pomisliti. Ne bi bilo prav zboljšanja obrtnijskega stanu pričakovati edino le od premenjene obrtnijske postave. Treba je k temu tudi lastne marljivosti in varčnosti, pa božjega blagoslova. „Pomagaj si sam“, pravi pregovor, „in Bog ti bo pomagal“. Krščanska vera in ljubezen je prešinjevala nekdanje obrtnijske zadruge ali „cehe“, zato je Gospod blagoslovil njih delo in rokodelstvo je imelo zlato dno, kakor pravi prigovor. Tudi zdaj je treba rokodelcem vedno v spominu ohraniti svetopisemske besede: „Zastonj zidajo zidarji, ako Gospod hiše ne zida, in zastonj čujejo čuvaji, ako Gospod mesta ne varuje. — On ni nič, ki sadi, in tudi on ne, ki priliva, ampak samo Bog, ki rast podeli“. Naši obrtniki so se vedno držali Boga in svesti smo si, da mu bodo zvesti tudi za naprej, zato se smemo nadejati, da jim tudi v prihodnje njegov blagoslov ne bode izostal!

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Prišedši skoz visoko-obokani vhod vgleđamo pred seboj velik, podolgasto okrogel dvor. Opasan je bil nekđaj ta prostor pri tleh ob kraji okrog in krog s hlevi, v katerih se je držala in hranila divja krvoločna in krvožejna zverjad. Nad temi hlevi so bili v višavi okrog in okrog mostovži, in na njih amfiteatralično vravnani sedeži, t. j. uzvišeno postavljeni drug za drugim tako, da so v prvi vrsti sedečim oni, ki so v drugi vrsti sedeli, gledali čez glave; tretja vrsta bila je enako uzvišena za drugo i. t. d. Za 90 tisoč gledalcev bilo je priredjenih sedežev po visocih galerijah, in vsi so dobro videli dol na osredje, kjer so se predstavljale razne igre, ščuvale se razstradane in razkačene divje zverjadi ena nad drugo, borili se predrzneži z divjimi zverinami, neusmiljeni trinogi pa so vlačili le-sem tudi vjete, na smrt obsojene kristjane, ščuvali izstradane zverjadi nad nje; enako neusmiljeni gledalci pak so pasli oči svoje nad mukami, bolečinami, zadnjimi zdihi in smrtjo po zverjadi razstrganih mučenikov. Koliko jih je končalo tu svoje sveto življenje, to ve le edini Bog sam; tla tega prostora, tolikokrat napojena z mučeniško krvijo, pač zaslužijo od vsacega tu sem prišedšega kristjana poljubljena biti.

In kakor je krščanstvo rado povsod, koder je zmoglo čez paganstvo, postavilo znamenje sv. križa, tako zgodilo se je tudi tu. Pred malo leti stal je v osredji Kolosejevem še sv. križ; ob kraji razvalinskih zidov pak so bile na okrog postavljene postaje sv. križevega pota, da so pobožni verniki na tem za kristjane tako znamenitem prostoru svojo gorečnost tudi v dejanji kazati mogli. Al s svojo pobožnostjo so bili menda marsikakemu novošegnemu paganu v spotiklje; toraj sedanja

italijanska vlada s svojim humanizmom ni dala le križa iz kolosejskega osredka odpraviti, ampak podreti tudi postaje sv. križevega pota. Če bi bilo moč, postavila bi morda tudi pred vrata vsacega krščanskega srca, ki obišče ta kraj, stražo, da bi zabranjevala obiskovalcem ginjenost in žalna čutila nad smrtjo tu po nedolžnem mučenih. Dobro, da tako daleč ne seže njena moč!

Kolosej se trdno vstavlja zobu časa; vendar pa bi bilo tu uže mnogo več razpadenega, ko bi papeži ne bili z velikimi stroški po poti umetnije skrbeli za ohranjenje tako teh, kakor tudi mnogo drugih starin, zgodovinskih stavb itd. Sploh bi Rim ne bil nikdar to, kar je, ko bi papeži-vladarji ne bili žrtvovali neizštetih vsot v to, da on ostati more to, kar je, Rim namreč. In plačilo, ki ga sedanja Italija daje papežu za to, kakov je? Odgovoriti na to ni težko; vsaj je predobro znan rék: „Nehvaležnost je plačilo sveta!“

Iz zgodovine Koloseja naj povem še, da sta ga zidala cesarja Vespazijan in Tit od leta 72. do 80. po Kristusu. Dolga bila je zgradba 185, široka pa 156 metrov. Visočine imela je štiri nadstropja. 80 vhodov (vrat) peljalo je v notranje prostore; štirje so bili posebno velikanski. Kdor ogromnost tega največjega nekdanjega gledišča vsega vseta pregleduje tudi še zdaj, ko je uže mnogo razpadenega in raznešenega; kdor vidi kamne, iz katerih je sestavljena ta žalost budeča razvalina, bi djal, da je bilo šest let za zidanje veliko premalo, ako bi se v poštev ne vzelo, da je štirideset tisoč vjetih Judov ves čas pri delu sodelovalo. Oj, toliko ljudi! in gotovo so bili med njimi tudi dobri, nedolžni, po telesu slabotni in šibki, iz daljne očetnjave le-sem pregnani, od svojih dragih ločeni. Uže te žalne okoliščine so brezdvomno uzrokovale, da so bile zidine Koloseja porošene uže v prvotnem njihovem začetku z britkimi solzami. Kak je bil pa neki marmelnasti lišp, ki je kinčal to velikansko zgradbo od znotraj in zunaj, to preseže neki vsak popis.

Ko je bil Kolosej dodelan, predstavljale so se igre v njem po 100 dni, in uže v teh dneh se je pomorilo v njem okoli 5000 glav zverjadi. Kolikor bolj pa je postajalo rimljansko ljudstvo s svojimi cesarji vred poživinjeno, obdivjano in krščanstvu sovražno, toliko bolj se je prelivala tudi v teh prostorih kri, živalska in človeška. — V poznejših stoletjih je služila ta zgradba tudi kot trdnjava. Rajni Pij IX. so posebno veliko storili za to, da bi razvaline te žalostne zgradbe še dalje ne razpadale; tega je priča v marmelnasto tablo vdolbljeni napis, ki je vzdán v podrtinske stene ob cesti, ki pelje proti Lateranu.

Opoldne sešel sem se bil zopet s svojimi prijatelji v „Hotel de la Ville“, toda ne pri obedu; zakaj večerajšnji račun nam je bil še v predobrem — stoj! — v preslabem spominu. Poskusili smo bili ta dan gledé obéda svojo srečo v „Hotel Roma“, kjer so stanovali nekateri pred nami v Rim došli Slovenci. Bili smo tako z okusno napravljenimi jedili, kakor tudi z računom dokaj bolj zadovoljni.

Omenjeno naj bo zdaj še, da ta dan (30. rožnika) ravno okoli poldne, tedaj 24 ur za nami, so dospeli v Rim še ostali romarji, ki so se bili 28. rožnika z drugim parnikom (Maksimilijanom) odpeljali okoli 8. ure zjutraj iz Trsta. Bili so po večem Čehi, Moravani in Slovenci. Prišli so bili v Jakin zvečer okoli 11. ure; morali so prenočiti na parniku, na sv. Petra in Pavla jutro bili so izbarkani. Sklenili so bili iti čez dan v Loreto in še le zvečer se naprej odpeljati z železnico proti Rimu. Storili so bili tako, in s tem se zakasnili 24 ur. Nekaj Slovencev (prečastni starološki g. dekan M. Kožuh; ljubljanski bogoslovec g. A. Kalan; ljubljanski trgovec g. Hren; oštir g. J. Gabrielčič iz